

UNITÁRIUS ÉLET

XXVIII. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM

1974. JÚLIUS—SZEPTEMBER

„Én vagyok az életnek kenyere”

János evangéliuma 6. rész, 48. vers.

Bizonyára lesznek többen, akik a címben szereplő bibliai idézet olvasásakor túlhaladottnak érzik Jézusnak eme önmagáról való megállapítását, arra gondolva, hogy jó volt ez, és így lehetett az első keresztény századok mártíromságot vállaló hőskorában, de ma már, modern életünk követelményei és lehetőségei között avultnak, időt haladottnak tűnik és hat. Valóban így lenne? — Nem hiszem.

A kenyér, minden kor, minden gyermekének elengedhetetlen és nélkülözhetetlen tápláléka. Nehéz, történelmi századok rendjét, megpróbáló időszakok kenyértelen nélkülözései között bizonyosodott be, hogy kenyér nélkül nincs élet az ember számára a földön. Vagy legalábbis siralmasan keserű az élet, amelyet a kenyértelenség, a nincstelenség gondja nehezít. Ilyen időszakokban született a meghatározása annak, hogy mindent, ami az emberi élet fenntartására, a fizikai erő növelésére, mint táplálék fordítható a kenyér gyűjtőfogalmával nevezték el. Sokan emlékeznek még a két világháború közti időben arra a szomorú korszakra, amikor az állás nélkül maradt ember nem azt mondta, hogy állás nélkül maradtam, vagy elvesztettem állásomat, hanem lénye természetéből fakadóan így panaszkodott: „kenyér nélkül maradtam!” Így, gondolat- és érzésvilágunkban, a kenyér összességét jelenti mindannak, ami fizikai síkon az élet fenntartásának tápláléka, eszköze és biztosítója. A kenyér tehát megjelenési formájában nemcsak drága és áldott realitás, hanem szent szimbólum is.

Jézusra gondolva, ennek jegyében megértem, sőt boldogan fogadom el önmagáról szóló fenti megnyilatkozását: „én vagyok az életnek kenyere”. — Mert amit Isten legjobb és legtökéletesebb fiaként magával hozott és önmagából embertestvéreinek, korának, de szellemi hagyatékában később századok gyermekeinek is adott, az, életfenntartási erőben és kihatásban szintén kenyér, a lélek tápláléka, a szellem kenyere.

Mit hozott és mit adott?

Egy nyomorúsággal és szenvedésekkel terhes korban a gyötrelmekből való szabadulás vágyát és reményét,

sőt a körülményekhez mérten még lehetőségét is. Raboknak szabadulást, szabadságot. Szenvedőknek vigasztalást. Elestetteknek a felemelkedés áldását. Oszszetört szíveknek új álmokat, melyek boldogítóbbak a régiéknél. Könnyezőknek vigasztalást. Elárvultaknak, társtalanoknak, egymásra találásuk új reményét. Ehezőknek egyetlen falat kenyérben az örökélet boldogságának ígéretét. — S mindezt a szeretet és hit hatalmával cselekedte. Igen Jézus, mint az elárvult lélek és a megalázott szellem megújító ereje, a szeretet életformáló hatalmával kioltotta a szenvedést és megalázást hozó harag és gyűlölet pusztító tüzét és a hit hatalmával Isten gyermekévé emelte fel az embert. Azt az embert, aki a keresztek terhe alatt már csaknem összeroppant és elveszett. A lelket táplálta olyan csodákra készítő kenyérrel, hogy bizakodóvá és reménykedővé lett a benne bízó, megtalálva elveszettnek hitt boldogságát. Így lett Ő az ÉLETNEK kenyere.

Szeptember utolsó vasárnapján — e sajátosan unitárius ünnepeken — azért járulunk az emlékezések jézusi asztalához, hogy egy néhány áhitatos percre Isten előtt állva, eme mindkét táplálékért hálát mondjunk.

Hálát mondunk a test mindennapi kenyéréért, amely az emberi munka eredményének, az édes anyaföld áldásának és a mennyei Atya gondviselésének együtteséből, összhangjából született. És hálát mondunk azért a jézusi lélekkenyéréért, az élet szellemi síkon jelentkező igényére megadott lelki táplálékért, mely egy jobb kor és egy tisztább élet megépítésében a hívő ember számára nélkülözhetetlen.

Szentmihályvasárnap hálaadás emlékezésének asztalánál állva a kenyér és a bor így lesz egyszerre szent valóság és áldott szimbólum, mert testünk és lelkünk tápláléka egyaránt. Ezt érezték őseink is, amikor abban a tiszta mélységű és örök szépségű asztali áldásban — melyet tőlük tanultunk — így nyilatkozik meg és mond köszönetet az emberi szív:

„Hálát adunk tenéked Istenünk,
Hogy mind testünk,
Mind lelkünk táplálásáról
Kegyelmesen gondoskodtál.”

Husztai János

A papi hivatások problémája

A Vigilia c. római katolikus szemle 1974. évi februári számában Doromby Károly írt érdekes beszámolót fenti címen. Elmondja, hogy a Vatikán új színóduai aulájában 1973. nov. 21-én ült össze az a nemzetközi kongresszus, amelyen a világ legtöbb püspöki karának egy-egy képviselője és sok szerzetesrend vezetője megjelent.

„A kongresszus témája — írja Doromby Károly — a papi és szerzetesi hivatások rohamos csökkenése volt. Az Osservatore Romano ez év január eleji közlése szerint csak a legutóbbi években mintegy 20 000 pap, a világon működő 400 000 pap 5 százaléka hagyta

el világszerte a hivatást, és ugyanakkor az újonnan jelentkezők száma is évről évre csökken. Ennek a válságnak okait és megoldásának lehetőségeit kutatta az a jelenős vatikáni összejevetel, amelyel a katolikus nevelés kongregációja hívott össze.

A kongregáció prefektusa, Garrone bíboros megnyitó beszédének mindjárt a kezdetén megállapította, hogy a „hivatások problémája valósággal élet vagy halál kérdése az egyház számára. A szemük láttára zuhanásszerűen esnek vissza a statisztikai adatok és látnunk kell azt is, hogy itt is, ott is a tehetetlen belenyugvás jelei tapasztalhatók.”

A beszámoló rendkívül érdekes megállapításait teljes egészében idézni és méltatni nem tudjuk. Érdekes az a megállapítás, hogy a fiatalabb korosztályhoz tartozó papok még a gyóntatást sem tartják elsődlegesen fontosnak.

A reformokkal kapcsolatosan a megkérdezettek 50—59%-a energikus reformokat vár az egyháztól és e százalék java részét fiatalok adják. A beszámoló megemlíti, hogy az 1956 óta szentelt papok, tehát a fiatalabb nemzedék 42—46%-a van azon az állásponton, hogy meg kellene szüntetni a kötelező cölibátust. Sokan panaszkodnak az elégtelen kiképzésre, az együttműködés hiányára stb.

A franciaországi Orleans püspöke: Riobé, a francia püspöki kar 1972. október végén tartott értekezletén a papi hivatás válságával foglalkozó referátumot tartott. „A pap — mondotta Riobé püspök — nem tud többé semmiféle társadalmi funkciót ellátni, ha az a társadalom, amelynek számára ezt a funkciót elképzelték, nem létezik többé. Ezért érzi ma sok pap azt, hogy az egyházban végzett szolgálata kiüttlalan. És ezért üresednek ki a papi szemináriumok is. Ez a helyzet bátor, olykor fájdalmas végkövetkeztetésekre kényszerít és arra, hogy a papi szolgálat új formái után nézzünk: miért ne gondolhatnánk a közösség valamely tagjára, akit az a maga köréből választ és akit azután a püspök erre a feladatra előkészít, fölszentel és kiküld? A papi hivatalt nem kell okvetlenül főfoglalkozás gyanánt üzni.”

Riobé püspök beszámolója a sajtóban is megjelent és a megjelenést követő néhány héten belül mintegy ezer levelet kapott, főként papoktól, de sok laikustól is. A helyeslő válaszok messze meghaladták az elutasítókat. A reform vágyát az egyik levélíró a következő szemléletes képpel érzékelteti. „Azt kívánják tőlünk, hogy egy középkori kovács szerszámaival építsünk egy Concord repülőgépet. Hogyan értethetnénk meg magunkat egy ezeröttszáz évvel ezelőtt kialakult nyelvezettel.”

Igen figyelemre méltó a párizsi Etudes c. lap közleménye, a franciaországi katolikus egyházközségek „pappal való ellátottságának jelen helyzetéről és jövőbeli alakulásáról. Kiderül ebből, hogy az 1955 és 1965 között eltelt tíz év alatt a francia papság létszáma 40 994-ről 31 820-ra, tehát majdnem 25 százalékkal csökkent. Súlyosbító körülmény, hogy amíg 1955-ben a negyvennégy évnél fiatalabb papok száma (16 348) majdnem azonos volt a negyvenöt év és hatvanöt év közöttiekével (17 507) addig 1965-ben a negyvennégy évnél fiatalabb papok 5069 létszámmal már csak negyedannyian lesznek, mint negyvenöt és hatvanöt év közötti oltártestvéreik és ez az arány a jelenlegi fejlődést figyelembe véve 1980-ra oda módosul, hogy a negyvennégy év alatti papság már csak egy hetede lesz a negyvennégy és hatvanöt év közöttieknek.

A katolikus egyház vezetőihez hasonlóan mi is fontosnak tartjuk a papi hivatások problémáját és ezért ismertettük ezt az érdekes beszámolót.

Dávid Ferenc templomi ülőpadja a Nemzeti Múzeum kiállításán

Az unitarizmus történelmi korából származó tárgyi emlék számunkra mindenkor igen értékes, különösen akkor, ha az vallásunk alapítója és első püspöke Dávid Ferenc szellemét idézi.

A budapesti Nemzeti Múzeum állandó kiállítása, melynek címe: „Magyarország története a honfoglalástól 1849-ig” — a fennmaradt emlékek révén életre kelti történelmi múltunkat. A 3. teremben, ahol a XVI—XVII. századi emlékeket őrzik, eljutunk a reformáció korához. Közlebről pedig a függetlenné vált Erdélyhez érkezünk, mely az 1568-i tordai országgyűlés révén — e korban egyedülállóan — kivívta a vallásszabadságot. Erdély a magyar rendi alkotmány és a vallásszabadság védelmezője lett, a Habsburg uralkodók önkényével szemben.

Ezt a kort és szellemet képviseli a kiállításon az ádámosi unitárius templomból származó úgynevezett „Dávid Ferenc padja”, mely elnevezést a rajtalevő — első magyar püspökre vonatkozó — felirat magyaráz. A templomi pad még a múlt század végén, vásárlás útján került a Nemzeti Múzeumba és azóta már igen számottevő szakirodalom foglalkozott e jelentős darabbal. A padra vésett és rajzolt feliratok azonban még véglegesen most sem oldódtak meg.

Ádámos község temploma — ahonnan a pad származik — a XVI. század elejéről való, késő gótikus templom, vastag támpilléres falakkal. Tornyát fából való körtornác díszíti. Belsejének fődíszje a templomi pad és a kifestett, kazettás, virágos reneszánsz mennyezete volt.

A templomi ülőpad eredetileg a magasrangú papok számára készült, később a kegyurak, céhbéliek, tanácsnokok és patrónusok ülőhelye lett. A templomi ülőpadok alakja és felépítése a századokon át alig változott. Jellemző a magas háttámla mennyezetes párkánnyal. Az ülőhelyek előtt pedig a könyöklő. Az idők folyamán inkább a díszítések, faragások, faberakások változtak.

Faragott padunk felépítésében és díszítésében az erdélyi magyar típus képviseli. Erre utal többek között a díszítés méntékletessége. Az ágracsavarodó, kúszó levélsor és annak változatai, a növényi díszek előtérbejutása bizonyítja a fentieket. A levéldíszes faragványok lapos relieftechnikája, a mélyített részek besötétítése, végül padunk pártázatának fogsoros építészeti díszje utal a pad keletkezési idejére, a XVI. századra.

A gótikus templomi padunkra vésett és felírt sorok az adományozónak, az ülőhely birtokosainak névtöredékei és egyéb történelmi

eseményeket emlegető sorai közül a legjelentősebb az „Epitaphium Francisci Davidis”, a híres sírvers egyik latin nyelvű töredéke. Jakab Elek: Dávid emléke című könyvében megemlíti egy verset, melyet Dávid Ferenc a dévai börtönének falára maga írt volna fel: „A pápák kardja, a kereszt s a halál képe — semmi nem fogja az igazságot útjában feltartóztatni... Azt íntam, amit éreztem s amit érzek bizó lélekkel, igazán hirdettem. Meg vagyok győződve, hogy az én vesztém után a hamis igehirdetők tanai össze fognak omlani.”

A szakemberek véleménye szerint azonban ez a vers nem Dávid Ferenc saját műve, hanem halála után készült. A kor szokása szerint képletes sírfelirat, epitaphium, amelyet valamelyik híve — talán Bogáti Fazekas a költő — írhatta.

Az ádámosi pad feliratait tehát megőrizték Dávid Ferenc első püspökünk sírfeliratának egyik emlékezetből idézett sorát, majd néhány unitárius név kezdőbetűit, évszámokat és bizonyos történelmi eseményekre utalását.

Az Ádámosról származó templomi ülőpad a magyar történelem jelentős korszakát és Dávid Ferenc közvetlen, szinte egykorú emlékét idézi.

Kaplayné Schey Ilona dr.

Huszonöt éves alkotmányunk és az unitárius egyház

Hazánknak a feudalizmus korszakában igazi alkotmánya nem volt. A katolikus vallás az állam vallása. A XVI. században megindult reformáció szükségessé tette az állam és az egyházak viszonyának szabályozását. A mohácsi csatavesztés utáni Magyarországon a Habsburg ház és Werbőczy Hármaskönyve igyekezett gátat szabni az „eretnek” tanok terjedésének. A reformáció híveit elnyomták, üldözték, mellőzték. Az akkor önálló Erdély területén az 1568 évi tordai országgyűlés ismert határozata törvényesítette a tényleges helyzetet, az állam négy bevett vallás — katolikus, evangélikus, református, unitárius — működését ismerte el.

Hazánk mai területén a török hódoltság idején létrejött virágzó unitárius életet az ellenreformáció, a XVII. század végén, katonai segítséggel fojtotta el.

Az 1848—49-es forradalom és szabadságharc idején, az 1848. évi XX. törvénycikk ismeri el az unitárius egyházat bevett vallásnak Magyarországon is. A forradalom leverése után az elnyomás éveiben az egyházak működését sok rendelet korlátozta. Az 1852-ben elhalt Székely Sándor püspök után a Bach rendszer kilenc évig nem engedélyezte az új püspök megválasztását.

A két világháború közötti években a protestáns egyházak a katolikus egyház kiváltságos helyzetének árnyékában éltek. A második világháború után sokan úgy gondolták, hogy elérkezett az egyházak működési lehetőségének a végnapja. Nem így történt. Az új magyar állam a dolgozók jogait úgy szabályozta, hogy a polgárok között különbség ne legyen. Az 1949.

aug. 20-án, huszonöt évvel ezelőtt létrejött alkotmány az egyházak vonatkozásában sok fontos rendelkezést hozott, melynek keretei között ma is éljük életünket. „A Magyar Népköztársaság biztosítja a polgárok lelkiismereti szabadságát és a vallás szabad gyakorlásának a jogát.” Az alkotmány megtiltja a felekezetek közötti bármilyen hátrányos megkülönböztetést. Ezt mi unitáriusok, akik négy évszázadot meghaladó életünk folyamán sokat szenvedtünk másoktól, csak örömmel üdvözölhetjük. Az alkotmány a lelkiismereti szabadság biztosítása érdekében szétválasztotta az államot az egyháztól.

Állami életünkben az újabb fejlődés eredményét rögzítette és a jövő szocialista társadalmának építését szabályozta az 1972. évi I. törvényben újrafogalmazott alkotmányunk, mely a fenti rendelkezéseket változatlanul érvényben tartotta.

Az alkotmány sok más pontja, mely biztosítja a polgárok számára a közügyekben való részvétel jogát, az egyházak híveit sem zárja ki, és lehetőségük van arra, hogy a Hazafias Népfront munkájában közreműködve akár munkahelyükön, akár lakóhelyükön tevékenykedjenek a szocializmus teljes felépítésén.

Az állam és az egyházak között 1948-ban kötött egyezmények mintegy előkészítették az utat arra, hogy az egyházak népe az alkotmányban biztosított jogaival élve együtt küzdjön a társadalom humanista rendje, a szebb, emberséges és boldogabb jövő építésén.

Dr. Ferencz József

KÖRNYEZETÜNK VÉDELME

Mózes első könyvének 1. részében a 11., 20. és 30-ik versben olvashatjuk:

„Azután monda Isten: Hajtson a föld gyenge füvet, maghozó füvet, gyümölcsfát, amely gyümölcsöt hozzon az ő neme szerint, amelyben legyen néki magva e földön.

Pezsdüljenek a vizek élő állatok nyüzsgésétől; és madarak repdessenek a föld felett, az ég mennyezetének színén.

A föld minden vadainak pedig, és az ég minden madarainak, és a földön csúszó-mászó mindenféle állatoknak, amelyekben élő lélek van, a zöld füveket adom eledelül. És úgy lőn.”

1968 decemberében viszont Jim Lovell amerikai űrhajós — aki első emberként repülte körül a Holdat — rádióüzenetében azt közölte, hogy „Innen a Föld olyan, mint egy törékeny karácsonyfadísz.”

Amíg ez utóbbi felismerésig eljutott az emberiség, a folyamatos termelés során a tökéletesnek tartott Földön gyanútlanul megbontotta a természet rendjét. Először az élőlények tömeges és mohó kiirtásával, majd a lakóhelyek szennyvizeinek és a gyárak hulladékainak a tavakba és folyóvizekbe való vezetésével és végül az égéstermékeknek a levegőbe való juttatásával hovatovább a földi életet olyan mértékben kezdték veszélyeztetni, hogy a legkülönbözőbb intézmények és szervezetek szükségét látták annak, hogy az ellenintézkedéseket megtegyék. Példaképpen megemlítem, hogy fővárosunk legnagyobb kerületében, a XI. kerületben Környezetvédelmi Akcióbizottságot hoztak létre, amelyben műszaki és egészségügyi szak-

emberek figyelemmel kísérik a szennyeződések helyét és mértékét és javaslatokat tesznek a kiküszöbölés módjára. Ilyen lehet egyes üzemek vagy magánháztartások tüzelésmódjának javítása, a gépkocsik üzemeltetésének ésszerűsítése stb.

Gyökeresebb javulás természetesen csak átfogó, központi intézkedés esetén várható, ezért örömmel fogadjuk az Igazságügyi és az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium e tárgyban készülő törvényjavaslatát, mellyel remélhetőleg már ősszel foglalkozhat az országgyűlés. A törvényjavaslat alapvető gondolata: „A környezetvédelem feladata, hogy az emberi környezet megóvását és tervszerű alakítását elősegítse, a környezetre veszélyes szennyeződések, ártalmak és más károsodások okait felismerje, azok megelőzésének, csökkentésének, illetőleg megszüntetésének módját és feltételeit megállapítsa és a társadalom érdekeinek megóvásával érvényre juttassa.” Ezzel a gondolattal mindnyájan teljes mértékben egyetérthetünk és Egyházunk szerény lehetőségeihez képest igyekszünk a megvalósulást elősegíteni.

Mivel a javaslat a Hazafias Népfront útján, de más úton is, sokak számára hozzáférhető, minél többen igyekezzünk azt hasznos gondolatokkal gazdagítani; majd a törvény életbelépése után, de már addig is minden módon arra törekedni, hogy a földön csúszó-mászó mindenféle állatoknak, de az embernek is, amelyben élő lélek van, valóban ZÖLD fű jusson, hogy teljesíteni tudja hivatását ezen a földön.

Bartók Béla

Az International Association for Religious Freedom ülései

Az unitárius és más keresztény és nem keresztény egyházakat összefogó nemzetközi szervezet évente sorra kerülő végrehajtó bizottsági ülését az idén a romániai unitárius egyház meghívására Kolozsvárt tartotta. Egyházunk elnökségének meghívására az említett ülésre utazó tagok útjukat Budapesten egy napra megszakították és részt vettek május 13-án, du. a budapesti Hőgyes Endre u. templomunkban tartott templomi ünnepélyen. **Husztí János** lelkész bevezető fohásza után a résztvevők angol, francia, német és holland nyelven azonos bibliai szöveget olvastak fel. **Bartók Béla** főgondnokunk nyitotta meg az összejövetelt és köszöntötte vendégeinket, akiknek neveit a bemutatott fényképek aláírásából ismerhetik meg olvasóink.

Az IARF végrehajtó bizottságának tagjai a Budapesti Hőgyes Endre utcai templomban tartott ünnepélyen. Körben balról jobbra: **W. McMillan**, Északírország, **dr. J. van Goudover** Hollandia, **prof. dr. P. Dalbert Svájc**, **B. Golland**, Anglia, **D. Gehrman**, USA, **N. Niwano** Japán, — mögötte **M. Nezu** tolmács — **Bartók Béla** főgondnok, **dr. Ferencz József** püspök, **dr. H. Schlötermann** NSZK, **C. Raible**, USA, **C. Howlett** USA, **L. Meijer** Hollandia, **W. S. Kroese**, Hollandia, **dr. D. Kafka**, Csehszlovákia. A papi székben **Pethő István** ny. püspöki helynök, **Husztí János** lelkész, tovább **Bence Márton**, **Szász János**, **Bajor János**, **László Andor** lelkészek.

A vendégeket **dr. Ferencz József** püspök mutatta be híveinknek. **Dr. Heinz Schlötermann**, a IARF alelnöke német nyelvű előadásában ismertette a világszövetség történetét és célkitűzéseit. A tolmácsolás nehéz munkáját **Vadady Vera** látta el a tőle megszokott alaposággal. Az ünnepély résztvevőit köszöntötte **Nyckio Niwano**, a japán világi buddhisták, a Rhisso Kosei-Kai szervezetének elnöke, aki hárommilliót meghaladó hívei nevében hitet tett saját és népe békevágyáról. Az ünnepélyt szép énekszámok tették emelkedetté, melyeket az újjáépített orgona hangjai kísérték.

Este a Hőgyes Endre utcai gyülekezeti termünkben — mely sajnos kissé szűknek bizonyult — vendégeink tiszteletére egyházunk fogadást adott, melyen részt vett az Állami Egyházügyi Hivatal képviselőjében **Balló István** elnökhelyettes, **Madai András** főosztályvezető kíséretében. A hazai testvérfelekezet magasrangú kiküldöttei is részt vettek a fogadáson. A jelen voltak egy részét a bemutatott kép aláírásából ismerhetik meg olvasóink.

Örvendetes volt, hogy ez alkalommal látogatott el Budapestre **dr. I. C. Godbey** chicagói unitárius egyháztörténész, aki püspökünk 1969 évi amerikai előadókörútjának egyik házigazdája volt. Tiszteletére részt vettek a fogadáson a budapesti, református, evangélikus és római katolikus akadémiák egyháztörténész professzorai, valamint a XVI. századi unitárius eszmetörténetével foglalkozó világi marxista tudósok közül **dr. Dán Róbert** és **dr. Pirnát Antal** kandidátusok is. A fogadá-

son jelen volt a KBK képviselőjében **Pungor József** református lelkész, akivel **D. Gehrman** főtájtár hosszasan elbeszélgetett és reményének adott kifejezést, hogy a kapcsolatot a két világszervezet között a jövőben tovább építhetik.

Május 14-én délelőtt az IARF elnökségének tagjait — püspök és főgondnok kíséretében — fogadta **Balló István** miniszterhelyettes, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese, aki ismertette hazánk és egyházaink helyzetét, nyílt szívélyes beszélgetés keretében válaszolt a hozzá intézett érdeklődő kérdésekre.

A május 15—19 napjain Kolozsvárt tartott vb-ülésen püspökünk, mint rendes tag, főgondnokunk, mint megfigyelő vett részt. Vasárnap, május 19-én ősi unitárius templomban püspökünk imádkozott és **dr. J. Kiefty** elnök angolul prédikált tolmácsolás mellett. Ezt követően az IARF szűkkörű küldöttsége, melynek tagjai sorában püspökünk is helyet foglalt, **dr. Kovács Lajos** püspök és **dr. Barabássy László** főgondnok kíséretében háromnapos körutazás után — melynek rendjén Kövend, Nagyenyed és Petrozsény unitárius templomait és több romániai monostort és kolostort meglátogatva — a Rimnicul Valceaban székelő **Josif román orthodox püspök** vendégei voltak. Bukarestben fogadta az IARF küldöttségét a román Kultusz Department elnöke, **Dogaru** professzor és **Nenciu** alelnök. Az elnök áttekintést adott a romániai egyházak helyzetéről, majd kérdésekre válaszolt. A fogadás végén az elnök és az alelnök román nyelven adott kifejezést örömeiknek, hogy ismét alkalmuk volt találkozni püspökünkkel az IARF küldöttei között.

A vb-tagjainak egy másik csoportja **dr. Mikó Imre** főgondnok és **dr. Erdő János** főjegyző kíséretében háromnapos körúton több székelyföldi unitárius gyülekezetet látogattak meg. Ezen a körúton vett részt **Bartók Béla** főgondnokunk is, aki ezt követően még néhány moldovai román orthodox kolostort is meglátogatott.

Az IARF ülésének határozatai közül röviden csak kettőt emelünk ki. A soronkövetkező világkongresszust, 1975. augusztus 15—22 napjain a kanadai **Montrealban** tartják az ottani McGill egyetem épületében. Az IARF irodáját, mely előbb az amerikai Bostonban, az első világháború után az angliai Londonban, majd az utolsó évtizedekben a hollandiai Utrechtben és Hágában működött, áthelyezték az NSZK-beli **Frankfurtba**, ahol **D. Gehrman** főtájtár és családja megfelelő lakást is kapott. Az IARF iroda új címe: Fischerfeldstrasse 16, BRD-6, Frankfurt 1.

Az IARF elnökségét hivatalában fogadta **Balló István** miniszterhelyettes, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese, balról jobbra: **D. Gehrman**, **Madai András** főosztályvezető, **dr. Ferencz József**, **dr. H. Schlötermann**, **Balló István** miniszterhelyettes, **N. Niwano**, **C. Raible**, **B. Golland**, **Bartók Béla**.

Közlemény az IARF Végrehajtó bizottságának romániai üléséből

1974. május 16—18-án az IARF Végrehajtó Bizottsága ülést tartott Kolozsváron, a Dávid Ferenc utca sarkán álló unitárius templomban és a vele szomszédos püspöki tanácsteremben.

Dávid Ferenc az unitárius egyházat 1568-ban Kolozsvárt alapította. Négy évszázad megpróbáltatásai ellenére az egyház ma is virágzik és olyan vitalitásról tesz bizonyosságot, amilyenre pár évvel ezelőtt nem gondoltunk volna. Ez volt az első alkalom, hogy Világszövetségünk Végrehajtó Bizottsága Romániában ülésezett. A bizottsági tagok nagy része Budapest érintésével érkezett ide és egy kedves napot töltöttek a magyarországi unitáriátusok között. A régi találkozott az újjal

Az egyház által a Hőgyes Endre utcai gyülekezeti teremben adott fogadáson részt vett vendégek egy csoportja: háttal N. Niwano, Japán, jobbra: dr. Ottlyk Ernő evangélikus püspök, Szamosközi István református püspök, Bartók Béla főgondnok, dr. Salgó László főrabbi, Madai András főosztályvezető, Balló István az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese, C. Howlett USA, dr. H. Schlötermann NSZK, dr. Weisz Ferenc, a Bazilika plébánosa, a római katolikus egyház képviselője.

— mondotta Kovács Lajos püspök — Nikkyo Niwanonak, a japán küldöttség vezetőjének. Az IARF-hez tartozó és közel négy millió tagot számláló Rissho Koseikai Japánban 1938-ban alakult. A világi buddhisták említett szervezete meggyőződéssel működik együtt unitárius kereszténységünkkel, töretlen békevagyban. Három kontinens tíz országának hasonló beállítottságú egyházai és szervezetei vettek részt munkánkban.

Az IARF valósággal megújult, mióta főtítkárává választotta Diether Germann lelkészt, akinek alapos és széleskörű munkássága új lendületet adott mindannyiunknak. Ő készítette elő több konferenciát és szoros kapcsolatban állt a szövetség taggyűléseivel, valamint nagyszámú egyéni tagunkkal. Annak érdekében, hogy munkáját könnyebben láthassa el, az IARF irodát Hágából Frankfurtba helyezték át. Részletesen foglalkoztunk az 1975. augusztusában a kanadai Montrealban tartandó következő világkongresszus szervezési kérdéseivel, a helyi rendezés munkáját a Kanadai Unitárius Tanács látja el. A kongresszus központi témája „Egységünk a különbözőségben”. Ezt az átfogó gondolatot több vitaindító előadás, vitacsoport dolgozza fel. A Kolozsváron folytatott teológiai és szervezeti kérdésekről szóló tanácskozásunk arra indított, hogy foglalkozzunk napjaink égető világproblémáival is, Chilével és Észak-Írországgal — erre a jelenlevő W. McMillan belfasti lelkész figyelmeztetett, ahol a vallásszabadság és az emberiség veszélyben van. A jelenlevők szívvel-lélekkel egyetértettek e kérdésekben.

A jelenlevők felejthetetlenül szíves vendéglátásban részesültek és úgy éreztük, hogy a romániai unitáriusok erős hite és a világ különböző tájairól megjelentek vallásos meggyőződése egyetlen lelkes gyülekezetté varázsolt mindannyiunkat.

Hetvennégy esztendő után a mi legrégebbi ökumenikus szervezetünk — mely egyedül egyesíti a keresztény, buddhista, hindu, shinto, izlám és humanista tradíciókat — valóban új bizonyosságtételt jelent napjainkban.

(A fentiekben közölt közleményt az amerikai unitárius univerzalista egyház képviselőjében az ülésen résztvevő Christopher Raible lelkész — osztályvezető szövegezte meg a jelenlevők megbízásából.)

Fordította: Bajor János

A liberális kereszténység jellemvonásai

Dr. L. J. van Holk, holland professzor, az IARF volt főtítkára, a holland nyelven megjelenő Remonstrant Weekblad ünnepi számban méltatja azt, hogy a hollandiai szabadelvű egyházak és szervezetek ötven éve alapították meg közös bizottságukat. E szervezet központja ma Utrechtben működik. A holland nyelven írt cikket Kenneth Twinn unitárius lelkész, a dr. Williams londoni könyvtár vezetője fordította le angolra. Az angol szöveget Szalai Pál fordította magyarra.

A liberális álláspont alapja a tolerancia — a különböző nézetek létjogosultságának elismerése. A tolerancia gondolata Nyugat-Európában, mint vallási tolerancia jutott uralomra. Ebben az értelemben az liberális kereszténynek már nem kell a tolerancia gondolataért harcolnia. De ugyanakkor harcolnia kell a politikai és társadalmi tolerancia gondolataért.

A liberális keresztény az Isten-fogalmat az emberi gondolkodás konkrét formái felett álló misztériumnak tekinti, tartózkodik e fogalom dogmatikus megmerevítésétől.

A liberális keresztény a Bibliát a kritikus ész tör-

vényei szerint vizsgálja: ismeri, hogy a Biblia egy bizonyos korhoz, egy bizonyos néphez, egy bizonyos társadalomhoz van kötve.

A liberális keresztény a vallásos élet súlypontját az emberszeretet kapcsolatában ismeri fel. Ennek folytán elveti a vallási kiváltságtól kapcsolatos elképzeléseket.

Társadalmilag a liberális keresztény a pluralizmus mellé kötelezi el magát: olyan társadalmi eszményt támogat, mely különböző politikai álláspontok szabad konfrontációján alapszik.

Bár a liberális keresztény elismeri mindenki jogát, hogy megfelelő példaképet és tradíciót válasszon maga számára, ő maga az Evangéliumokban és Jézus életében megtestesülő tradíciót helyezi magatartása középpontjába. Úgy tartja: ez a tradíció olyan eszményeket jelöl ki, melyek ma a világban csak tökéletlenül realizálódnak ugyan, de amelyek a haladás útját jelölik meg.

A liberalizmus nem kapcsolódik egyetlen egyházhoz: különböző egyházakban jelentkezik és előretör. Álláspontját a liberális keresztény oktatási feladatként fogja fel. Jelmondata a liberális keresztény világnézet egyik ősi csoportjának, a cseh testvéreknek Húsz Jánostól származó jelmondata: „Pravda viteží — az igazság győzni fog”.

Huszönöt éves jubileum

A Románia Szocialista Köztársaságban levő Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet 1974. május 14-én ünnepelte 25 éves fennállásának évfordulóját.

Az intézet képezi 25 év óta a romániai evangélikus, református és unitárius egyházak lelkészeit; a ma szolgáló lelkészek mintegy hetven százalékát már ez az intézet képezte.

A közös, és a külön felekezeti jellegű tanszékeken ma 200 növendék hallgatja a magyar és részben német nyelven folyó előadásokat. A 25. évforduló megünneplését egy interteológiai konferencia vezette be, melyen a bukaresti és szebeni román orthodox és a kolozsvári protestáns intézetek professzorai, hallgatói és az egyházak püspökei vettek részt. Ezen az ülésen jelen voltak a jubileumra meghívott külföldi vendégek is, akik meggyőződhetek arról, hogy a romániai orthodox egyház és a protestáns egyházak között termékeny, ökumenikus együttműködés van.

Május 13-án ünnepi ülésen avatták fel a jubiláló intézet tíz új doktorát, köztük dr. Izsák Vilmos és dr. Szabó Árpád unitárius lelkészeket, az intézet unitárius professzorait.

A másnap tartott ünnepi ülésen dr. Rapp Károly rektor számolt be az elmúlt 25 év munkásságáról. E gyűlés keretében avattak 11 magasrangú egyházi személyiséget az intézet díszdoktorává, köztük dr. Bartha Tibor, debreceni református püspököt, dr. Nicolae Corneanu temesvári orthodox érseket, dr. John Kielty angol unitárius lelkészt, az IARF elnökét, dr. Paul Philippi, hiedelbergi teológiai professzort és másokat.

Az ünnepi ülésen a romániai egyházak vezetői résztvettek. A jubiláló intézetet a román Kultusz Department nevében Georghe Nenciu alelnök köszöntötte.

Az ünnepség után a belföldi és külföldi vendégek Nagyszebenben is látogatást tettek, ahol fogadta őket dr. Nicolae Mladin, orthodox érsek és Albert Klein, nagyszebeni lutheránus püspök is.

Az intézet 25 éves jubileumi ünnepsége, a doktori és díszdoktori promociók, az elhangzott előadások, újabb bizonyága volt a Romániában levő Egységes Protestáns Teológiai Intézet ismert és elismert egyházi-teológiai és ökumenikus tevékenysége valóságának. Dr. Izsák Vilmos

Dr. Bartha Tibor tiszántúli református püspök díszdoktorrá történt avatása után a következőket mondta: „Az a meggyőződésem, hogy az Egyetemi fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet az ökumenicitás bibliai szellemében és lelkeségével munkálja az egyházak közösségének az ügyét: a Krisztusban való növekedésben és ezzel együtt a testvéregyházak egymás iránti szeretetében és együttműködésében megnyilvánuló koinóniát. A nekem adományozott magas kitüntetés e meggyőződésben erősít. Ezért engedjék meg, hogy a legmélyebb hálaival mondjak érte köszönetet.”

Az IARF Kolozsvárt tartott végrehajtó bizottsági ülésével kapcsolatosan dr. John C. Godbey, a chicagói egyetemhez tartozó unitárius teológiai fakultás egyháztörténész professzora, a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben május 16–17. napjain Socinus Faustus teológiájáról tartott nagy érdeklődést kiváltó előadásokat.

Balassi Bálint versei az Unitárius Énekeskönyvben

Az Irodalomtörténeti Közlemények 1973. évi 4. számában jelent meg Korzenszky Miklós Richárd, pannonhalmi főapátsági titkár: „Kassai István 1629-i Énekgyűjteménye, két Balassi variáns” c. unitárius vonatkozásai miatt igen érdekes és értékes, részletes tanulmánya. A szerző a győri Bencés-székház könyvtárának régi anyagát rendezve, rátalált egy 8x11 cm-es nyomtatványra, mely Rotterdami Erasmus egyik művét tartalmazza. A nyomtatványhoz a kötet elején 23, a végén pedig 31 számozatlan, részben üres, részben kézzel írt levél van fűzve. E tanulmányt a kolozsvári Keresztény Magvető egyik későbbi száma fogja részletesen méltatni.

A 26 éneket tartalmazó toldalék külön érdekessége Balassi Bálint két verse. Az énekek sorrendjében a 14., a „Kegyelmes Isten kinek kezében életemet attam”, a 19. pedig az

„Adgi mar czendességet” kezdetű vers. Ez a két ének a ma is használatos unitárius énekeskönyvben is szerepel. Erdemes megemlíteni azt, hogy a 79. sorszám alatt felvett „Kegyelmes Isten, kinek kezébe életemet adtam...” kezdetű ének alatt fel van tüntetve a szerző neve: Balassi B. formában. A 118.-as sorszám alatt felvett „Adj már csendességet, lelki békességet...” kezdetű Balassi ének alatt, utalásként csak annyi van feltüntetve, hogy azt a Régi énekeskönyv 182. énekeként vették át.

Ismeretes, hogy Balassi versei már a költő életében kéziratban elterjedtek. Hasonlóképpen szerepel mai énekes könyvünk 114. sz. énekeként Balassi Bálint „Bocsásd meg Úristen, ifjúságomnak vétékét” kezdetű ismert éneke.

A szerző idézi Eckhardt Sándornak Balassi Bálint összes művei ki-

adásához írt egyik megjegyzését, megemlítve hogy Balassi erdélyi baráti kapcsolataival magyarázható az, hogy kolozsvári énekeskönyvekbe hogyan került be három istenes éneke. „Bizonyára már életében küldöztette énekeit oda — írja Eckhardt professzor — elsősorban az egyik Bánffynak, aki bizalmas barátja volt, és innen a kolozsvári — unitárius — énekeskönyvek dicsősége, hogy elsőnek hozhattak nyomtatásban Balassi énekeit... már az 1600-as évek elején. A közösség azonban már is kisajátította a költő énekeit, mert a szerzőnek még a neve sem szerepelt az énekek előtt.”

Ez utóbbi mondat megállapítása a fentebb elmondottak ismeretében részben vitatható, hiszen a „Kegyelmes Isten” és „Bocsásd meg Úr Isten...” kezdetű énekeknel mai énekeskönyvünkben is fel van tüntetve a szerző neve.

Halottaink

Körösfői Júlia pestlőrinci presbiter áldásos életének 84 évében elhalt. 1974. febr. 3-án László Andor lelkész temette. Emlékezete egykori gyülekezetében tovább él.

Dr. Inczei Géza főiskolai professzort Szegeden, május 21-én Kelemen Miklós hódmezővásárhelyi lelkész búcsúztatta.

Szeidel Jenő hegedűtanár 80 éves korában elhunyt. Római katolikus vallású volt, de számos alkalommal kántori szolgálatot végzett pestlőrinci templomunkban és gyülekezeti összejöveteleinken hegedűjátékával gyönyörködtette hívein-

ket. Szerettei gyászában mi is őszinte szívvel osztozunk és emlékét kegyelettel megőrizzük.

Joó Jánosné, hódmezővásárhelyi presbiterünket nagyszámú gyászoló jelenlétében búcsúztatta a hódmezővásárhelyi unitárius temetőben Kelemen Miklós lelkész.

Dr. Szász Istvánt Szegeden helyezték örök nyugalomra. A gyászszertartást Kelemen Miklós lelkész végezte.

Özv. Héczey Andrásné, budapesti gyülekezetünk buzgó tagja, fiaihoz kivándorolt Kanadába, ahol Montrealban 1974. márc. 27-én elhunyt. Hamvait — kívánsága szerint — két fia hazahozta és itt

a Farkasréti temetőben nyugvó férje sírjában helyezték el. Huszti János lelkész kérte Isten áldását elköltözött testvérünkre.

Özv. Bokor Dezsőné sz. Kálnai Ilona eltemették 77 éves korában, 1974. máj. 11-én, temetésén részt vett külföldön élő leánya is. Koronka Gábor, 54 éves, máj. 30-án; dr. Paál Ferenc 78 éves, máj. 31-én; Bor Sándor, 85 éves, jún. 7-én; Bán Gézané sz. Boros Ida 73 éves, jún. 27-én; Lukács Béláné sz. Kiss Berta 68 éves, júl. 3-án; dr. Lőrincz Gyula 68 éves, júl. 11-én; özv. Pálfi D. Sámuelné sz. Balázs Gizella 79 éves, júl. 26-án; Péterfy Csaba 69 éves, aug. 9-én.

Aldás legyen az elhunytak emlékezetén!

A kolozsvári Keresztény Magvető 1973. évi első számában jelent meg az alábbi írás.

Az unitárius káté történetében hátrkövet jelent 1864, amikor is megjelent Ferenc József hittanár és a kolozsvári unitárius eklézsia első papja: „Unitárius káté a konfirmációi vallásnevelésre. Kolozsvár”. c. munkája. Kriza János püspök az Egyházi Képviselő Tanács felkérésére a munkát megvizsgálta és azt „vallásunk elveivel, hitcikhelyeinkkel mindenekben megegyezőnek és a konfirmációra készítésre célszerűen használhatónak találta”. A szakvélemény alapján az E. K. Tanács Ferenc József kátéját konfirmációra előkészítő tankönyvvül elfogadta, s mint ilyen használja egyházunk ma is.

Ferenc József nem tartotta tökéletesnek munkáját, ez „kátéknál szinte lehetetlen”. Éppen ezért minden új kiadás alkalmával azt csendben, észrevétlenül tökéletesítette, vagy ahogy ő nevezte, „bővítette és javította”. A szerző életében a káté 11 kiadást ért el. A nagyszámú kiadás nemcsak a káté hitelvi és tankönyv kiválóságát bizonyítja, hanem azt az elvet is, melyet Kriza János püspök 1868-ban így fogalmazott meg: „Ha egyházi létezésünk sarkelveitől eltérni nem akarunk, folyvást haladnunk kell előre, lépést tartva a század tisztuló eszméivel.”

A káté 1892-ben Grätz Mór kolozsvári evangélikus lelkész fordításában német nyelven is megjelent.

A káté Ferenc József halála után még két kiadást ért meg. A hitelvek fejlődése tette szükségessé az 1947-ben kiadott átdolgozott kiadást (ez a 14. kiadás), melyet az Egyház kétszer újranyomatott. 1972-ben határozta el az E. K. Tanács a káté új, átdolgozott kiadását, mellyel dr. Erdő János és Lőrinczi László fiait bízta meg. Az 1973. március havában megjelent káté az eredetinek tulajdonképpen 17. kiadása.

A káté 134 kérdése és felelete az unitárius konfirmáció ismeretanyagát foglalja össze, s mint ilyen az egyháztagság kézikönyve is. Az 1864–1973 között megjelent kiadások az unitárius hitelvek fejlődését tükrözik. A káté célja azonban változatlan maradt: Isten és ember szolgálatára készíteni fel az unitárius vallás követőjét. Ebben áll Ferenc József kátéjának maradandó értéke és jelentősége.

Az Unitárius Káté a lelkészi irodákban 20 forintért megvásárolható.

Halottak napjának előestéjén, november 1-én péntek délután 6 órai kezdettel Nagy Ignác utcai templomunkban istentiszteletet tartunk. Erre az alkalomra elsősorban azokat a hűveinket várjuk, akik az elmúlt esztendőben veszítették el kedves hozzátartozójukat. A távolban levő sírokban nyugvó halottakért is imádkozunk ez alkalommal.

Az őszi hálaadás ünnepén, szeptember utolsó vasárnapján, a szokott időben budapesti és vidéki templomaiban istentisztelet után úrvacsorát osztunk. Kérjük és várjuk hűveink adományait az úrasztala megterítéséhez.

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke dr. Völgyesi Máttyás és dr. Lippányi Ferenc kíséretében látogatást tett Genfben, ahol találkozott a nemzetközi egyházi központok vezetőivel.

Özv. Györfy Istvánné, mindnyájunk Pista bácsijának özvegye, egyházi könyvtársunknak adományozta néhai férje tanulmányi éve idején Angliából magával hozott angol nyelvű teológiai szakmunkáit. Köszönjük az adományt, mely tovább ápolja néhai Györfy István emlékezetét.

A HEKS, a svájci protestáns egyházak segélyszervezete megjelentette az 1973. évi munkájukat ismertető évkönyvét „En-Te-Mi” címen. E munka részletes ismertetést ad sokoldalú diakonális munkájukról. Közel 17 millió svájci frankot használtak fel, elsősorban a fejlődő országok egyházainak megsegítésére, mely egyéni és gyülekezeti adományokból tevődött össze.

A vallások világkonferenciáját, melynek első ülését 1970-ben a japán Kyoto városban tartották, újabb ülésre, aug. 28. és ezept. 3. napjai közötti időre, a belgiumi Louvain városába hívták egybe. Az ülésen egyházunk megfigyelőjeként — más magyarországi kiküldöttek mellett részt vett Bartók Béla főgondnokunk is. Az ülésről lapunk következő számában részletesebben megemlékezünk.

Egyházi vezetők a Szovjetunióban. Pimen pátriárkának, az orosz orthodox egyház vezetőjének meghívására júl. 23-26. között Moszkvában tanácskozott a szocialista országok egyházainak kiküldöttel. A hazai delegációt dr. Bartha Tibor püspök, az Ökuménikus Tanács elnöke vezette. A résztvevők megvitaták az európai biztonság, a Közel-Kelet, a harmadik világ, a környezetvédelem és az emberi jogok aktuális kérdéseit.

Rádió közvetítette az unitárius vallásos félórát az alábbi időpontokban: június 9, szolgált Végh Mihály, július 14, szolgált Bajor János és szeptember 22., szolgált Huszti János. A következő kapcsolásokra november 3-án és december 15-én reggel 7 órakor, a Petőfi adó hullámhosszán kerül sor.

Az IARF I. sz. Teológiai Bizottsága júniusban a svájci Chesières-ben ülésezett, melyen a bizottság tagjai: dr. A. Rössler, NSZK, Y. Wery, Hollandia, dr. Erdő János, Románia és Cl. Schwab, Svájc, vettek részt. Az ülésen jelen volt mint a vb megfigyelője dr. Ferenc József püspök is. Az ülés befejezése után B. Reymond lausanne-i egyetemi lelkész vacsorát adott a jelenlevők tiszteletére. Püspökünk Lausanne-ban meglátogatta az évek óta ott lakó, két egykori budapesti hívőket: Engel Györgynét és Lázár László mérnököt, néhai dr. Lázár János budapesti gondnokunk fiát.

A budapesti egyházközség gyülekezeti összejöveteleinek őszi-téli sorozatát a Nagy Ignác u-i gyülekezeti teremben okt. 5-én szombaton du. 6 órakor kezdi meg Végh Mihály kocsordi lelkész szolgálatával. Nov. 2-án a volt székelykeresztúri unitárius gimnázium vendiájkjai tartanak találkozót. A Högyes Endre u. 3. sz. a. gyülekezeti teremben okt. 20-án vasárnap du. 6 órai kezdettel tartják az első összejövetelt.

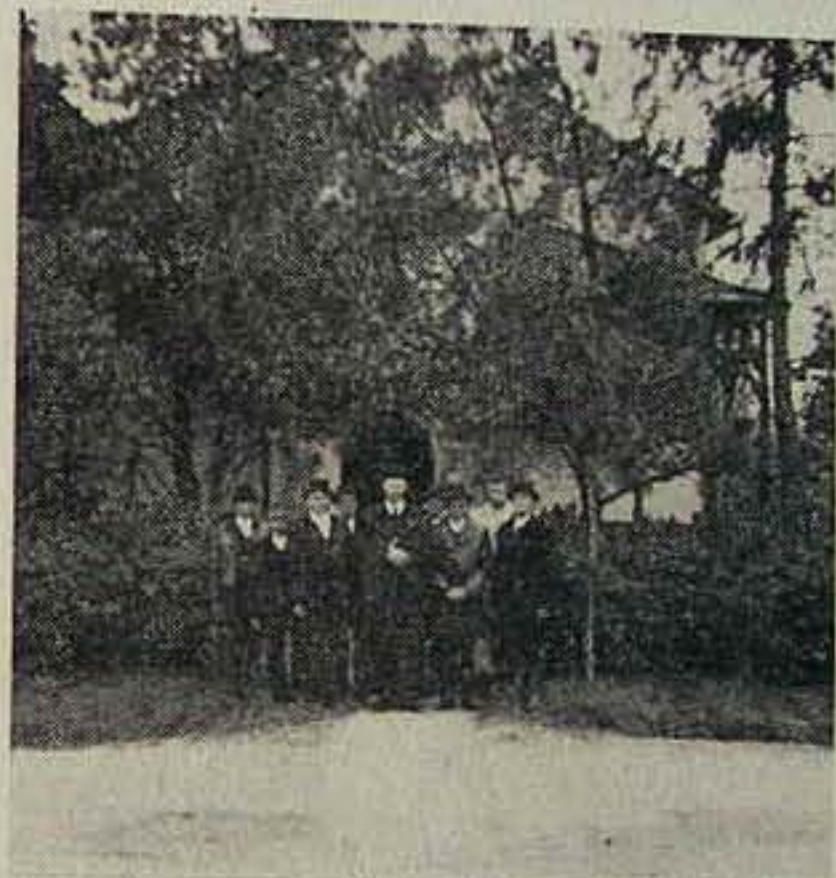
Robert Jones, az amerikai unitárius és univerzalista egyház szociális osztálya washingtoni irodájának vezetője, feleségével együtt néhány napos látogatást tett Budapesten.

Aszalós Péter és Virág Katalin 1974. július 5-én templomunkban házasságot kötöttek. A fiatal párra Huszti János lelkész kérte Isten áldását. A fiatal párnak és a boldog nagymamának. Vadady Albertné budapesti gondnokunknak sok örömet és boldogságot kívánunk.

Az Unitárius Enekeskönyvet Kolozsvárt újra kiadták. Néhány hét múlva kapható lesz. Árát még nem tudjuk. Előjegyzéseket már most elfogadnak a lelkészi hivatalok.

Szent-Iványi István és Kovács Éva Árpád nevű kisfiát, néhai dr. Szent-Iványi Árpád nagyenyedi, később budapesti unitárius egyházközségi gondnok unokáját, augusztus 4-én kereszteltette meg dr. Ferenc József püspök.

Torday Tibor és felesége Tarcsafalvy Gizella házasságát ötven esztendővel ezelőtt néhai József Miklós püspök áldotta meg. Az aranylakodalom alkalmával a családi otthonban gyermekeik és unokáik jelenlétében Bencze Márton lelkész kérte Isten további áldását életükre és házasságukra. Torday Tibor évek óta Högyes Endre utcai templomunkban látja el a kántori teendőket, korábban pedig felesége szép énekével sokszor gyönyörködtette gyülekezetünket. Az aranylakodalmas házaspárt püspökünk levélben köszöntötte. A budapesti egyházközség bibliával ajándékozta meg őket.

Végh Mihály lelkész és presbiterinek egy csoportja, köztük Bakos Zsigmond gondnok, Kiss András pénztáros, a kocsordi unitárius templom előtt a tavaszi ünnepélyes beiktatása után.

Külföldi hírek

Dr. Kovács Lajos kolozsvári unitárius püspök veseműtéten esett át a marosvásárhelyi klinikán. Mielőbbi teljes felgyógyulást kívánunk, hogy részt vehessen novemberi főtanácsi ülésünkön.

Putnokyné sz. Tabi Anna, édesanyja, néhai Tabi Istvánné sz. Marosi Amália és néhai nagynénje Bajcsi Istvánné sz. Marosi Anna emlékére a Högyes Endre utcai templom helyreállítási költségeihez és az Unitárius Elet fenntartási kiadásaihoz együttesen 30 ausztrál dollár adománnyal járult hozzá. Levelében igen nagy köszönettel nyugtázta az Unitárius Elet megérkezését, melyből jólesik magyar nyelven olvasni egyházi életünkről. Köszönjük az adományt és a megemlékezést.

Özv. Jobb Mózesné, nagyanyja emlékére, a Kaliforniában élő unokája, lapunk szorgalmas olvasója Cser Lászlóné sz. Borbély Mária, a budapesti templom szükségleteire 500,- forintos OTP-utalványt ajándékozott. Köszönjük a szeretet megnyilatkozását.

Dr. Lakatos István, kolozsvári unitárius író, Bartók Béla főgondnokunk útján, egyházi könyvtárunknak adományozta „Kolozsvári magyar muzikusok emlékvilága” c. kötetét. Köszönjük a kedves figyelmet.

Ifj. Baró József esperes-lelkészt nevezte ki dr. Kovács Lajos püspök a megüresedett székelykeresztúri lelkészi állásra. Jó munkát kívánunk új munkahelyén.

Nagy Lajos a székelykeresztúri egykori unitárius gimnázium igazgatótanára aug. 2-án elhunyt. Nagy résztvevő mellett temették. Emlékét Magyarországon élő egykori tanítványai is kegyelettel őrzik.

Dr. Menyhárt Dénes

1900—1973

Újszékelyen született, sokgyermekes, földműveléssel foglalkozó székely unitárius család gyermekeként. Szülei, tanítója javaslata alapján őt készítik fel a továbbtanulásra. Így kerül az egykori székelykeresztúri unitárius főgimnáziumba, ahol szép eredménnyel teszi le az érettségi vizsgát. Ezután életútja Budapestre hozza, itt vállal állami szolgálatot és elvégzi a jogot.

A budapesti unitárius egyházközség munkájába hamar bekapcsolódott és szerénysége és szorgalma miatt mindenki szerette és becsülte. Több cikluson át az egyházközség presbitere, majd gondnokká választották. Közben 1940—44 közötti években Székelykeresztúrra osztják be szolgálatra és egyházi munkássága elismeréseképpen megválasztják

a székelykeresztúri unitárius egyházkör felügyelő gondnokává. Minden egyházi megbízatásban, éppen úgy, mint hivatali pályája különböző állomáshelyein a pontosság és a lelkiismeretesség mintaképe. Élete utolsó évtizedében több cikluson át tagja a Magyarországi Unitárius Egyház legfőbb testületének és tagja a szűkebb körű végrehajtó szervnek, az Egyházi Képviselő Tanácsnak is. Még súlyos betegen időt és erőt tud szakítani arra, hogy ülésein megjelenjen.

Családi életében is örömet és boldogságot talált. Feleségével szép, harmonikus családi életet élt, házasságukból két szép gyermek született, Judit és Tibor, mindketten a szülők büszkeségei. Búcsúztatásán a rákoskeresztúri temetőben özvegyén, leányán és vején kívül ott volt három Újszékelyen élő édestestvére és a negyedik, a legidősebb élő testvér, fia. Fia, aki az iráni — Teherán — Operaháznak szerződött tagja, csak a messze távolból imádkozhatott édesapjáért. Az egyetemes unitárius egyház és a budapesti unitárius egyházközség számos tisztségviselőjén kívül sok rokon és a barátok és tisztelők vettek tőle végbúcsút, amikor is Huszti János budapesti lelkész köszönt el tőle a tisztelet és szeretet érzéseivel. Áldott legyen emlékezte.

Magyarországi Unitárius Egyházi Képviselő Tanács,

Budapest V., Nagy I. u. 4.

Szám: 420/1974.

Meghívó

A Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa 1974. november hó 16—17 napjain, szombat—vasárnap Budapesten az Unitárius Egyházközség V., Nagy Ignác u. 4. sz. alatti gyülekezeti termében és templomában tartandó

főtanácsai ülésre

egyházi tanácsos atyánkfíát az Egyházi Képviselő Tanács, 1974. július hó 22-én tartott üléséből szeretettel meghívjuk.

Bartók Béla s. k.,
egyházi főgondnok

Dr. Ferencz József s. k.,
püspök

Bencze Márton s. k.,
előadó

Tárgysorozat:

Az első ülést november 16-án, szombaton a templomban tartjuk 17.00—18.30 közötti időben.

1. Közgyűzőigazgató imája.
2. A közgyűlés megalakulása.
3. Kimentések bejelentése.
4. Bizottságok kiküldése.
5. Tárgysorozat megállapítása.
6. Elnöki megnyitó és a Főtanács vendégeinek üdvözlése.
7. Megemlékezés az egyház halottairól.
8. Új főtanácsai tagok eskütétele.
9. Tiszteletbeli főtanácsai, illetve EKT-tagok választása.

A második ülés megnyitása november 17-én, vasárnap 8.30 órakor az I. emeleti gyülekezeti teremben.

10. Jelentés a Főtanácsban, EKT-ban, Vegyes Bizottságban és a tisztségviselői állásokban bekövetkezett üresedésekről.
11. Általános jelentések:
  - a) Püspök,
  - b) Egyházi Képviselő Tanács,
  - c) Unitárius Élet,
  - d) Számvizsgáló Bizottság, zárszámadás, költségvetések.
12. Választások: a főtanácsai, EKT-i, Vegyes Bizottsági tagságokra és megüresedett tisztségekre.
13. A Főtanácsai Bizottság általános jelentése és az új bizottság kiküldése.
14. Zárszó.
15. Közgyűzőigazgató imája.

*

A november 17-én de. 11 órakor tartandó istentiszteleten a szolgálatot Dr. Kovács Lajos kolozsvári unitárius püspök, dr. Kupka József prágai huszita püspök, dr. Kafka Dusan prágai unitárius moderátor és Diether Gehrman lelkész, az IARF főtitkára végzik.

Szombaton du. 6.30 órakor a gyülekezeti teremben egyházi ünnepélyt tartunk, melynek műsorát később fogjuk közölni.

Bélyegsarok

Erasmus (1469—1536)

A Szabadelvű Vallások Világszövetsége (IARF) Erasmus halálának 438-ik évfordulója évében tartotta Végrehajtó Bizottsági ülését Kolozsvárott, egyházalapító püspökünknek, Dávid Ferencnek szülővárosában.

J. Lindeboom holland professzor írta 1936-ban: „Amikor a Szabadelvű Vallások Világszövetsége csatlakozik Erasmus méltatásához teszi ezt azért, mert saját múltja egyik nagy emberét tiszteli benne. Tudatában van annak a távolságnak, ami elválasztja Erasmus gondolatvilágát a mai szabadelvű vallásosságtól, mely távolságot nem csak az idő elmúlása hozta létre, hanem a lényeges különbségek is, mindazonáltal tiszteli benne a Biblia-kritikus teológust, a hit és az erkölcs reformátorát, a türelem és a béke bajnokát, a humánus kereszténység prófétáját, aki a teológiát visszavezette a forráshoz és aki a dogmatizmussal szemben az értelemben és igazságban való hit szószólója volt.”

Erasmus a reneszánsz gondolat világának szinte gyűjtőleltéje; mindazt, amit a közvetlenül előtte való évek teremtettek az emberi gondolatról és magatartásról, benne összesűrűsödtek és mint termékenyítő napsugarak, tisztán megfogalmazva szóródtak szét, át meg átszőve a XVI. századi Európa életét.

Nevelői munkásságával, nyelvészeti és fordítói tekintélyével, szellemes iróniájával és nem utolsósorban a béke érdekében írt humanista vallomásaival legnagyobb gondolkodójává vált korának. Vallási területen egyik hadakozó, vitatkozó félhez sem csatlakozott, hanem önálló, ítélő és kritizáló gondolkodó maradt. Hirdette Istennek felekezeti felettségét, az embernek a valláshoz való szabadságát és értékes voltát.

Erasmus emléke, aki születését illetően holland volt, de szellemi vezetője volt minden ország és államhatáron túl az emberiségnek, mindig ragyogó példaképünk marad nekünk, unitáriusoknak.

Erasmusnak Dávid Ferencre gyakorolt hatásáról Gerézdi Rabán irodalomtörténész írt részletes tanulmányt.

Olvasóinknak bemutatjuk a holland posta által kiadott Erasmus arcképét ábrázoló bélyeget.

Dr. Kiss József

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

1092 Budapest IX., Hőgyes Endre u. 3.

Táv.: 137—186.

A szerkesztő bizottság vezetője: **Bencze Márton**

Tagjai: Bajor János és Szász János Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József Nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámára. Évi előfizetési díj 30,— forint. Külföldre évi 36,— forint.

INDEX: 25.842

74.2714/2-03 — Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre vezérig.